

Кирило ГЛАДКОВ

аспірант кафедри державного управління

і місцевого самоврядування,

НТУ «Дніпровська політехніка»

ІНТЕГРАЦІЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У КЛАСТЕРНУ МОДЕЛЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Освіта є важливим складником формування якісних професійних та громадських компетентностей особистості; формує знання, які забезпечують інтелектуальний, фізичний та духовний розвиток, з метою подальшої реалізації у різних сферах життєдіяльності. Від того як саме відбувається освітній процес та надаються освітні послуги залежить якість набутих знань, вмінь та навичок. Актуальні тенденції ринку праці все більше потребують від кандидатів на вакантні посади спеціалістів, які здатні кваліфіковано виконувати роботу, та здійснювати покладені на них обов'язки, а отже, виникає необхідність у підкріпленні теоретичних знань практичною діяльністю. Варто зазначити, що за офіційними даними Міністерства освіти і науки України (звіт з моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти) 41 % випускників закладів освіти не є працевлаштованими [3]. Такий стан речей, зокрема, зумовлений тим, що, значна частина студентів або не набуває необхідних знань для провадження професійної діяльності, або, закінчивши заклад освіти, не мають уявлення про свою подальшу діяльність, так як не достатньо визначили свої здібності, інтереси та нахили; або змінюють спеціальність на іншу. Відповідно виникає необхідність у дієвому інструменті, який би надав можливість у ранньому віці у повній мірі розкрити здібності особистості з метою їх подальшого використання (реалізації), зокрема у професійному середовищі. Враховуючи зазначене, вважаю за доцільне розглянути можливості позашкільної освіти в контексті її інтеграції у кластерну модель функціонування підприємств.

Поняття «кластер» має багато визначень та зустрічається у різних сферах – економіка, географія, інформаційні технології, хімія, музика тощо. Воно походить від англійського слова «cluster», що перекладається як скупчення, група, рій.

Кластерна модель функціонування підприємств полягає у концентрації зусиль географічно- та галузево споріднених суб'єктів, які взаємодіючи між собою, посилюють свою конкурентоздатність та створюють спільний кінцевий продукт (продукти) з більшою доданою вартістю. У своїй діяльності вони сприяють економічному зростанню регіону, зумовлюючи раціональний обмін ресурсами (матеріальними, інтелектуальними, кадровими тощо) та можливість створення мультиплікаційного ефекту.

Враховуючи зазначене, підприємства намагаються створити навколо себе таке середовище, яке б дозволило максимально використовувати та залучати наявні ресурси, зокрема людські. У приклад можна навести відому у всьому світі «Кремнієву долину», яка також є і розвинутим високотехнологічним кластером. Провідними чинниками у його формуванні можна безумовно вважати розвинуту інфраструктуру та комфортний клімат (зумовлює зростання міст та кількість

мешканців), але є ще одна складова, без якої великі ІТ-компанії, такі як Apple, Google, AMD, Intel не змогли б ефективно функціонувати – це освітня (наукова) діяльність. Саме випускники локальних університетів, зокрема відомого Стенфордського, задовольняють кадрові потреби відповідних підприємств та інших великих компаній [1]. Враховуючи зазначене, кластерна модель функціонування підприємств потребує інтеграцію освітньої (наукової) діяльності.

Чинним законодавством України визначено низку складників освіти від дошкільної освіти до освіти дорослих, але досить доцільним у контексті інтеграції у кластерну діяльність є позашкільна освіта (не виключаючи можливості професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти).

Позашкільна освіта (позакласна освіта) – це освіта, яка надається у позаурочний (позакласний) час, і направлена на розвиток власних умінь та навичок відповідно до особистих інтересів та потреб. Вона є виключно добровільною і може здобуватись як у спеціалізованих закладах позашкільної освіти державної, комунальної та приватної форми власності, так і в інформальному виді (самоосвіта). Основне завдання – надати сприятливе середовище (умови) для фізичного, творчого, духовного та інтелектуального розвитку для подальшої професійної самореалізації [4, 5].

Орієнтуючись на практичний досвід у здійсненні публічного управління позашкільною освітою, можна спостерігати, що відповідна система не є раціонально сформованою, а відповідно, не може в повній мірі використовувати наявний потенціал. Це в першу чергу пов'язано з нестачею коштів на утримання позашкільної освіти через її «залишковий» принцип фінансування. Як наслідок – застаріла матеріально-технічна база, відсутність педагогічного складу та його «старіння» через низький рівень оплати праці. Окрім цього, деякі заклади позашкільної освіти, навіть, не мають власних будівель. З огляду на це, позашкільна освіта потребує суттєво нових підходів у функціонуванні, які б сприяли наданню якісних освітніх послуг, та відповідали умовам сучасності. Цього можна досягти інтегрувавши її у кластерну діяльність підприємств (усіх форм власності), створивши відповідну модель функціонування. У цьому контексті спостерігається практична направленість освітньої діяльності, що зумовлює більш ефективне опанування теоретичних знань, їх підкріплення. Відповідна ідея використовується у дуальній формі здобуття освіти, що вже показала свою результативність протягом пілотного впровадження у 2015 – 2017 роках, та активно апробується закладами вищої та професійної (професійно-технічної) освіти у співпраці з підприємствами, установами та організаціями [2, 5]. А отже, адаптувавши відповідну ідею до позашкільної освіти, виникають можливості покращення надання освітніх послуг, інтегрувавши освітню діяльність та її результати у професійну сферу через налагодження процесу державно-приватного (комунально-приватного/державного) партнерства закладів позашкільної освіти, органів місцевого самоврядування/органів державної влади та підприємств.

Відповідно, зацікавлені сторони можуть створювати своєрідні кластери з залученням можливостей позашкільної освіти. По-перше, це дозволить забезпечити підприємства потенційними кадрами, які вже на момент прийняття на роботу зможуть з певним хистом виконувати покладені на них обов'язки. По-друге,

це сприятиме належній професійній орієнтації здобувачів освіти, починаючи з раннього віку; дозволить визначити найбільш цікаві сфери та характер роботи відповідно до власних здібностей та уподобань тощо. По-третє, це можливість налагодження довготривалого партнерства закладів освіти (в особі їх засновників – сільських, селищних та міських рад/органів місцевого самоврядування/органів державної влади) та підприємств, установ, організацій (незалежно від форми власності), що дозволить значно поліпшити матеріально-технічне та кадрове забезпечення позашкільної освіти. У цьому контексті доцільно враховувати світову тенденцію, а саме корпоративну соціальну відповідальність (далі – КСВ). Великі підприємства надають відносно пропорційну підтримку суспільству у різних сферах через негативні результати своєї діяльності на відповідній території (для відповідного суспільства, групи людей, екології, інших підприємств тощо). Враховуючи це, ініціативні керівники та посадові особи органів публічної влади можуть сприяти укладанню угод та контрактів зі створення кластера з зацікавленими підприємствами у сферах, які корелюються з напрямками позашкільної освіти.

Наприклад, вихованці гуртків з робототехніки (науково-технічний напрям), які мають здібності до інженерії, програмування, конструювання, комп'ютерного моделювання тощо будуть зацікавлені у залученні до підприємств відповідного напрямку або у схожих за діяльністю сферах. Відповідно підприємство отримує можливість «опікуватись» закладом позашкільної освіти або окремим організованим гуртком чи групою, забезпечивши його всім необхідним, шляхом провадження КСВ з метою промоції власної діяльності (продукту), іміджу та формування перспективного кадрового резерву з числа осіб, які ознайомлені з зазначеним видом діяльності та мають практичний досвід завдяки позашкільній освіті. Кожен напрям позашкільної освіти може корелюватись з діяльністю різних підприємств, а отже, можливості організації кластерів розширюються.

Варто зазначити, що підприємства можуть укладати договори (контракти) з закладами вищої освіти, наприклад, для проходження в них стажування учнівської молоді. У цьому контексті розширюються можливості і в інтеграції позашкільної освіти, а саме вихованець після здобуття повної загальної середньої освіти може продовжити здобуття освіти на наступному вищому рівні у тому закладі вищої освіти, який також залучено до спільної або кластерної діяльності відповідного підприємства/підприємств.

Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що позашкільна освіта потенційно може бути дієвим інструментом для розвитку практичних здібностей здобувачів освіти, але у функціонуванні відповідного складника освіти в Україні наявні проблеми, зокрема «залишковий» принцип фінансування, що унеможливорює належне (повне) використання наявного потенціалу. Відповідно, інтеграція позашкільної освіти у кластерну діяльність підприємств може зумовити позитивні зрушення у сфері освіти (надання освітніх послуг) та раціонально розпоряджатись наявними ресурсами, зокрема кадровими.

Список використаних джерел

1. Wyman Beth, Shueh Sam. Silicon Valley. N.p., Arcadia Publishing Library Editions, 2009. 130 p..
2. Дуальна освіта. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/profesijno-tehnicna-osvita/dualna-osvita>.
3. Підведено підсумки першого моніторингу працевлаштування випускників закладів вищої та фахової передвищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/pidvedeno-pidsumki-pershogo-monitoringu-pracevlashtuvannya-vipusknikiv-zakladiv-vishoyi-ta-fahovoyi-peredvishoyi-osviti>.
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII (Редакція від 21.11.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
5. Про позашкільну освіту : Закон України від 22.06.2000 № 1841-III (Редакція від 22.05.2021) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>.

Отримано редакційною колегією: 23.03.2022.